

1855 Ree gård

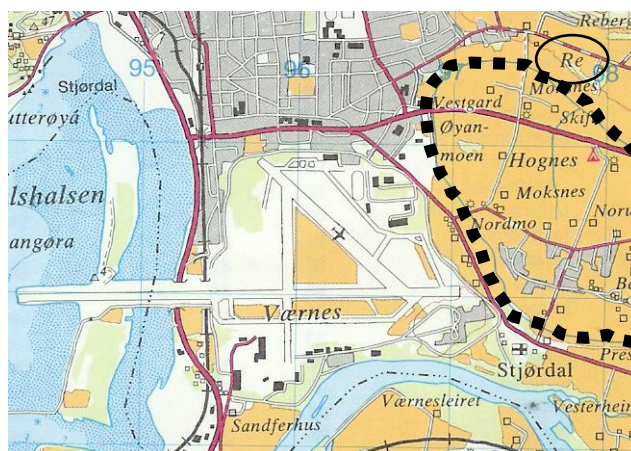
Oppe på plataene øst av Stjørdal sentrum ligger noen av de mest betydningsfulle gårder i Trøndelag. En av disse er Ree, som i dag ligger der som en liten oase i dobbel forstand, med dalførets første fonténe. Navnet og gården følger oss gjennom Stjørdalens historie, som en påvirker og kulturbærer i motgang og medgang.

La oss besøke denne gården – ikke for å skrive dens historie – det gjør folket på Ree best selv, men for å gi noen innblikk i det mangfold, den betydning og den kreativitet som har særtegnet gården gjennom århundrer. Det er ikke en gård med de lange og sammenhengende familiegrenene og relaterte generasjoner. Gården har skiftet eiere – familier har kommet og reist. Gleder og tragedier har gått hånd i hånd. Likevel har det alltid blitt liggende igjen en atmosfære, en lukt, et snev av mystikk – men fremfor alt: viljen til å skape, gjennom evnen til å bevare. En uhyre krevende kombinasjon – en sterk følelse av verdighet.

I dag er det Nina Wickstrøm og Modulf Leirfall som er eiere og drivere av Ree gård. Gården og drifta er på nytt i forandring – en forandring som tilbyr oss andre å ta del. Nina sier det selv så beskrivende og godt i Ree gårds egen velkomstbrosjyre: ”*Det ska varrå som å kom heim te a bestemor; varme på ovn, levende lys, glatte duker og god matlukt!*” – Mer er det ikke å si. Vi kunne faktisk sluttet vår historie om Ree gård før vi begynte. Det ligger så mye i disse ordene. Ree gård gir oss en snev av lengsel, som minner oss om de virkelige verdier og funksjoner i samfunnet.

Det er noe usikkert hva ordet Ree kommer av, men det kan ha tilknytning til ”rein” eller ”ra”, eller det tyske ordet ”raie”, som betyr rekke.

Elveleiet ■■■■ til Stjørdalselva gikk i evja nedenfor gården, og veien til kirka gikk forbi fjøset. Elva var hovedferdselsåra, og da folk skulle til kirka eller hadde andre ærend, satte de igjen hestene i flere staller som stod langs elvebredden. Kort sagt var det stor ferdsel forbi gården, og gården var på sin tid et sentralt midtpunkt og møtested. Selveste pilegrimsleden til Trondheim gikk igjennom gården. Her hvilte man ut, her samlet en krefter – og her fikk en høre nyhetene.

Første oppsitter en kjenner til var en Olaf på Ree i 1520, men dette var selvsagt ikke første driveren av Ree. Og vi skal heller ikke nevne alle, kun ta med noen av de mest markante.

Våningshuset av i dag ble oppført av Peder Clarencius Aune i 1855. Hovedhuset er oppført i svensk sveitserstil med stor takhøyde, tunge takskjegg, pynt og utskjæringer. Selve huset er på 300 kvm. Det hadde eget ”herrekabinett” og ”damekabinett”. Selve gårdsanlegget ble planlagt av den svenske ingeniøren Lindberg, mens en engelsk arkitekt planla hagen i engelsk stil. Det lå nok i eierens hensikt å ta opp igjen den gamle tradisjonen fra 200 år tidligere, da general Schultz fikk opparbeidd sin symmetriske kjempehage på Værnes – og som dannet modell for andre storgårder i Trøndelag. Og så var det fontenen, - selveste smaragden i det hele. Den vakte nok betydelig oppsikt. Den står i hagen fortsatt, men mangler vann.

Ree opplevde en av sine storhetstider under Aune. Ikke bare hadde han over 300 mann i sin tjeneste på det meste, men gården ble oppbygd gjennom originalitet og kvalitet. Gården ble på sin måte et utstillingsvindu. Det kan blant annet nevnes at buret ble stående på stolper fra den kjente svenske kanonfabrikken Brofors. Kort sagt er det mye som tyder på sterke forbindelser med folket på andre siden av kjølen. Men vel så mye inspirasjon ble hentet i Skottland. Og det var her Aune hentet oxen ”Glenhead”, og ble en foregangsmann innen landbruket i landet. Han hadde sitt private meieri, og ansatte en egen røkter (sveitser) fra Skottland. Og Peder Aune hadde trolig dalførets første slåmaskin. Aune var og et bindeledd mellom de britiske lorder som lå her i dalføret og fikset laks. Gjennom denne virksomheten fikk Aune bygd et standsmessig eget hotell, nemlig Britannia i Trondheim.

Men proprietærene hadde også et ”naturlig” trekk som vel ikke kan karakteriseres som positivt. ”Magamålet” eller higen etter ”nytt land” - i overført betydning, gjorde de sårbare. Fallhøyden var stor. Flere gikk dundrende konkurs. Ree var ikke noe unntak i så måte.

I tillegg, ble ofte slike storbruk som Ree, lett et datidens investeringsobjekt. Dette vises tydelig gjennom livet til Ole Rise, som ”*vant prinsessen og halve kongerike*” (se bind 3, side 37). Det er en viss sammenheng hva gjelder manglende familierelasjoner til en gård. Der hvor gården gjennom odel gikk fra generasjon til generasjon, ble gården selvsagt i slekta. Der hvor båndene ikke var så sterke, ble kjøp og salg ”lettere”. Ree har derfor hatt svært *ulike* eiere i ordets rette betydning. Blant annet kan nevnes Kyhn-familien, hvorpå Michal Kyhn - sønnen til kommandanten på Munkholmen, oberst Hans Kyhn - og derigjennom fangevokter over statsfangen Griffenfeldt, - ble sittende på Ree noen år.

Ved siden av Michal Kyhn, Ole Rise og Peder Clarencius Aune, må nok Georg Ulrich Wasmuth sies å være et navn som historisk knyttes til Ree. Han var nemlig en av de 112 eidsvollsmennene. Født i Kristiansund den 19.mars 1788, men ble dessverre ikke gamle karen. Han døde kort tid etter hjemkomsten fra Eidsvoll, kun 26 år. Wasmuth fikk skjøte av Gunnar Olsen Ree den 18.februar i 1811 for 6 100 rdlr, men bodde trolig kun på Ree i knappe 2 år. For sin innsats i krigen i Jämtland ble han ridder av Dannebrogordenen.

Til tross for at det var stort klasseskille – og en viss avstand – mellom storgårdene og de øvrige, så dro nok førstnevnte de andre med seg. Om de var proprietærer eller ikke, så var dette et naturlig skille som trolig ikke må overdrives negativt: ”*Det var bare slik det skulle*

være”, skriver Jon Leirfall. Et av de typiske trekkene ved proprietærene på Stjørdal var nok ikke et konservativt trekk som mange kan tro. Rett nok holdt de seg for seg selv, med gedigne fester og måltider, men de var svært åpne for nye impulser, - en duft av den store verden. Og de visste hvor viktig åndelig utvikling var. Det ga seg utslag i nær kontakt med folkeopplysningen, og Ree ble en av landets første folkehøgskoler, før den flyttet til Kvithammer – og senere ble Sund folkehøgskole på Inderøy. Fra denne tiden fortelles det at selveste Bjørnstjerne Bjørnson gjestet Ree, hvorpå skoleguttene lot seg imponere stort da rektor og Bjørnson gikk arm i arm opp og ned i storsalen og sang kjente sanger fra den tiden. Som nevnt var dette i den store opplysningstiden. Peder Aune følte seg som en del av den. Han laget egen inngang til storsalen og bød lærerne fri kost og losji. Det var ikke noe offentlig støtte den første tiden. Elevene betalte skolepenger. Og muligens ble det aller første jentekurset i landet også holdt på Ree.

Peder Clarencius Aune gikk konkurs, likeledes Rolfseng – som kom senere, og eide både Bye, Mæle og Ree. I Rolfseng sin tid, leide han ut hovedlåna til staten til skole for ”Uartige Pikebørn”. Skolen ble forløperen til kvinnefengslet på Leira i Trondheim. I 1928 kommer en ny familie inn som eiere av Ree. Da kjøper brødrene Modulf og Torstein Leirfall gården. De er igjen brødre av dalførets store hedersmann, Jon Leirfall. I dag er det tredje generasjon av slekta Leirfall som eier Ree.

Torstein bygde opp det første gartneriet og planteskolen i Stjørdal. Brødrepåret forsøkte seg med epler og andre frukter, men måtte nok etter hvert gi opp konkurransen med litt mildere himmelstrøk. Da krigen kom var det Ree som ble vert for den første krigsnatta. Da innlosjerte gården Holtermann og deler av hans mannskap, før de bega seg til Hegra festning. Ja, på et vis kan en si at dersom det skjedde noe i bygda – så begynte det på Ree. Det var her alt foregikk. Her satte man folket over elva til kirka frem til broa kom i 1855. Her møttes man slik en skyss-stasjon fremstod. Og i forrige århundre huset Ree store politiske møter, inklusivt med flyoppvisning over seg den 17.juli 1932. Alt ikke helt uten anklage og et visst bråk i dobbelforstand.

I 1948 blir gården herjet av brann. Sidebygningen som stod parallelt med fjøset gikk med. Den inneholdt stall, vognskjul, vedskjul, mastu og tjenesteboliger. Pumpa til Stjørdal brannvesen virket ikke, og de måtte ha hjelp fra Værnes.

Det hevdes at Ree hadde den første moderne traktoren i bygda. Så på Ree gikk man foran som vanlig. Og det må nok sies at det er folket på Ree som i overført betydning står bak den moderne maskinutviklingen i Trøndelag dersom en legger den store moderne landbruksutstillinga på Stjørdal til grunn. Et varemerke for dalføret, og et utstillingsvindu for Stjørdal på alle måter – tilrettelagt gjennom et utrettelig arbeid av Jon Thomas Leirfall gjennom flere år, - forrige generasjonen på Ree. Jon Thomas døde i juli 2004.

Ree er i dag en kombinasjon mellom gårdsdrift og turisme. Gården har ca. 1 000 mål produktiv skog, 350 mål dyrka jord, kornproduksjon og innsetting av slaktekyllinger sju ganger i året, til sammen 104 000 stk. Nina Wickstrøm og Modulf Leirfall er et målbevist par som ønsker å føre

tradisjonene videre, både i ordets rette betydning og med nyskapning. Modulf tilhører slekta, mens Nina, som opprinnelig er barnevernspedagog, har med seg god erfaring fra Lisbetsæter i Skaun. Dette grunnlaget lar hun utvikle seg innenfor tradisjonsrike omgivelser på Ree. Her gjenskapes en atmosfære som møtedeltagere og selskap kan føle. Veggene forteller, hele huset hvisker vår historie – her har de alle vært innom. Det lyser entusiasme og vilje av det unge vertskapet på Ree, et snev av fornuftig og nødvendig stolthet – som bærere av fortiden inn i fremtiden. Jeg anbefaler alle å henge seg på.